

Kunst, kennis,
humor

Kunst, kennis, humor

het streven naar universele betekenis

Gert Wijlage

Schrijver: Gert Wijlage
Coverontwerp: GW
ISBN: 9789463867771
© Gert Wijlage, 2019

Kunst, kennis, humor

het streven naar universele betekenis

- vooraf

De omgang met kunst in de hedendaagse internationale cultuur beweegt zich als esthetisch complex tussen een gewaardeerde vorm van vanzelfsprekendheid, een vorm van ontkenning, een vorm van uitbuiting, propaganda, en een vorm van overschatting. De definitieve benoeming van iets, een object of stuk informatie, tot kunst is een moderne uitvinding. Het concept 'kunst' heeft zich inmiddels ontwikkeld van een speciale productietechniek tot onderzoeksformat binnen een specifieke groep beoefenaren en liefhebbers. Er is mondiaal gezien geen overeenstemming over het intrinsieke belang van kunst en kunstbeoefening. Er is mondiaal wel aanwijsbaar belangstelling voor de ervaring van kennis en schoonheid.

A.

1. Kunst en openbaarheid: een manier van leven 6
2. Kunst en research: een manier van kennen, een manier van 'vinden'. 9
3. Humor en filosofie: een manier van aannemen en uitstellen 12
4. Een poging tot synthese en het streven naar universele betekenis 18
- noten 23

B.

- Humordossier 29
- Universalialia 43
- Citaten, overige literatuur 58, 64

A 1. Kunst en openbaarheid: een manier van leven

Bij onderzoek naar betekenis en mogelijkheden van kunst, esthetiek en kunsttheorie komt de publieke werking van kunst aan de orde. In hoeverre is een bepaalde interpretatie particulier of receptietechnisch meer algemeen te duiden. Zodra algemeenheid, althans een breder perspectief, wordt besproken, is het zaak de aanwezige contextuele aspecten aan te geven die van invloed zijn. Deze contextuele aspecten bepalen de theoretische ruimte van het onderzoek die ontstaat op grond van de fysieke ruimte waarin kunst plaatsvindt en openlijk getoond wordt.

Vandaar dat, met andere woorden, “er gesteld kan worden dat er een identificatie optreedt: kunst als openbare ruimte”. Deze zin suggereert een metaforische kwaliteit en geen identiteit, dus is het misschien beter te kiezen voor de omschrijving: ‘kunst én openbare ruimte’ of kunst als ‘een openbare ruimte’ of: kunst is als openbare ‘ruimte’. De laatste variant legt de nadruk op de ruimtelijkheid van het bewustwordingsproces, de ervaring van dit proces. (1)

Mijn conclusie bij herlezing van de stelling is, dat kunst in een ruimte voorziet die openbaar wordt door een manier van zien, een manier van leven, een manier van beleven. Kunst als een hypothese waarvan het kenmerk is dat het een gedrag typeert, waarvan het resultaat een kunstvoorwerp kan worden. Daarmee het modernistische dilemma - Kunst en Leven - een meer architecturale opbouw meegevend. Maar ook dat kunst zich voltrekt in een communicatieve, actieve, situatie die noodzakelijkerwijs een gedeelde ervaring vereist.

Kunst manifesteert zich via een discours waarin het kunstzinnige bevestigd en ontwikkeld - en ontkend - kan worden. Dit discours vindt plaats op grond van het feit dat kunst, kunstmanifestaties, een uitgesproken discursieve lading bevatten. Maar hoe discursief is deze lading, wat verstaan we eronder en in hoeverre is deze discursiviteit ook filosofisch te duiden? Immers, er zijn tenminste twee kritieken die hier tegenover staan. Dat is het idee dat kunst vooral een stationair singuliere beleving is en ook vooral een niet-rationele, puur zintuiglijke, emotionele, gebeurtenis is.

Mijn premisse is echter dat bepaalde kunstmanifestaties juist een uitnodiging bevatten om kennis te nemen van een specifieke vorm van informatiedeling vanwege haar onderzoekende karakter en daardoor kan leiden tot, discursieve, kennisvermeerdering. En dat deze kunstervaringen, zowel in de maakfase als in de beschouwende fase, verlopen volgens een immanent proces zoals kennisproductie eveneens volgens een evolutionaire beweging kan worden opgevat.

Om dit te verduidelijken ligt mijn concentratie op die kunstontwikkelingen die voor mij dit dynamische onderzoekskarakter op pregnante wijze tonen en het discursieve betoog kunnen ondersteunen en verder brengen. De nadruk ligt dan op research-aspecten en de theoretisch-filosofische context. Met research-aspecten doel ik op de artistieke praktijk in het algemeen inclusief de academische omschrijving 'artistic research' die heel specifiek de artistieke praktijk koppelt aan theoretisch-filosofisch onderzoek.

Uitgangspunt

De achterliggende gedachte is dat het met name vrijheidsconcepten zijn - dat kunst en 'openbaarheden' een vrijheidsgeschiedenis delen - die, deze context en het onderzoeksdiscours bij voorbaat beïnvloeden. Vrijheidsconcepten en ervaringen bepalen, en veranderen, de publieke omgang en de esthetische attitude waardoor deze concepten met terugwerkende kracht moeten worden herzien.

Mijn conclusie zal zijn dat de kunstenaar navigeert tussen ambachtelijke decoratie en sociaal engagement met kennis als derde weg, dat wil zeggen engagement met kunst zelf als methode die weliswaar bevrijdend werkt maar niet vrijheid noch openbaarheid als doel heeft. De kunst onttrekt zich mogelijksterwijs als object aan de openbaarheid en zou zich als ultieme bevrijding zichzelf kunnen gaan ontkennen. Zie het voorbeeld van Marinus Boezem die zijn handtekening ter afscheid borduurt. (2)

Vrijheid is geen vereiste, geen filosofisch einddoel meer. Het morele en ideologische appèl in het huidige culturele discours ligt op de vormgeving van sociale verplichting, het bevestigen van een publiek gedrag en culturele norm: het hervinden van een gemeenschappelijke mythe. Bijvoorbeeld door middel van humor.

Hier is alvast de volgende kanttekening op zijn plaats: Paul Sully, in zijn *Essay on Laughter*, nuanceert de werking van humor als effectief een individuele, intelligente, ervaring en anderzijds als een sociale, conformistische, ervaring.(3)